

Vapepa-toimikuntien puheenjohtajien ja sihteerien työkokous

Aika:	Lauantai 5.3.2022 klo 9.30-15.15	
Paikka:	Scandic Tampere City, Tampere	
Osallistujat:		
Tommi Mattila	valmiuspäällikkö	SPR:n Hämeen piiri
Juuso Hyvärinen	puheenjohtaja	Etelä-Pirkanmaan paikallistoimikunta
Anne Perko	varapuheenjohtaja	Etelä-Pirkanmaan paikallistoimikunta
Jenni Kytöharju	sihteeri	Etelä-Pirkanmaan paikallistoimikunta
Irma Haavisto	sihteeri	Forssan paikallistoimikunta
Olli Salo	Vapepa-yhdyshenkilö	Forssan paikallistoimikunta
Kari Lehtiniemi	Vapepa-yhdyshenkilö	Luoteis-Pirkanmaan paikallistoimikunta
Sari Lähde	sihteeri	Luoteis-Pirkanmaan paikallistoimikunta
Laura Jussila	puheenjohtaja	Oriveden paikallistoimikunta
Juho Aarnio	puheenjohtaja	Riihimäen paikallistoimikunta
Outi Lyytikäinen	varapuheenjohtaja	Riihimäen paikallistoimikunta
Marjo Matikainen	sihteeri	Riihimäen paikallistoimikunta
Anneli Häkkinen	sihteeri	Tampereen paikallistoimikunta

1. Ajankohtaisia asioita paikallistoimikunnista ja muualta

SPR aloitti Ukrainan operaation torstaina 3.3.2022. Järjestö priorisoi toimintansa tähän painopisteeseen, ja kaikki muu toiminta voidaan tarvittaessa peruuttaa. Esimerkiksi Puolaan siirtyy noin 100 000 ukrainalaispakolaista vuorokaudessa.

Ukrainan Punainen Risti ja Punaisen Ristin kansainvälinen komitea ICRC ovat toimineet Ukrainassa vuonna 2014 alkaneen konfliktin koko ajan. Konfliktin eskaloituttua 24.2.2022 Punainen Risti on mm. jakanut ukrainalaissiviileille kymmeniätuhansia ruoka- ja hygieniapakkauksia, parantanut vedenjakelua, järjestänyt ensiapukoulutusta ja evakuoinut ihmisiä. Suomesta on lähtenyt Ukrainan kriisialueille mm. suuri määrä telttoja.

Operaatiossa tarvitaan vapaaehtoisten apua, ja auttamishalu on suurta. On huomioitava, että suunnittelematon ja hallitsematon avustusmateriaalin toimittaminen voi aiheuttaa enemmän haittaa kuin hyötyä. Esimerkiksi SPR ei ole toistaiseksi aloittamassa vaate- tai muuta materiaalikeräystä, koska tehokkain tapa on hankkia tarvittava avustusmateriaali lähempää Ukrainaa. SPR lähettää Suomesta logistiikkakeskuksen avustusmateriaalia, kuten telttoja, huopia ja katastrofivalmiusyksikön. Keskeisimmät tässä vaiheessa toteutettavat toiminnot ovat katastrofirahaston keräys ja varautuminen laajamittaiseen maahantuloon. Maahanmuuttovirasto Migrin mukaan eri puolilla Suomea sijaitsevista yhteensä 27 vastaanottokeskuksessa on nyt vapaana noin 3 500 paikkaa ja näiden lisäksi noin 130 paikkaa alaikäisyksiköissä. Paikoista heti käytettävissä on noin 1 300 kpl. SPR:n Hämeen piirin alueella vastaanottokeskukset sijaitsevat Hämeenkyrössä, Hämeenlinnassa, Lahdessa ja Tampereella.

Suomeen odotetaan ensi vaiheessa pakolaisia, joilla on jo Suomessa sukulaisia tai tuttavita. EU-maiden keskinäinen vastuunjako voi tuoda uuden pakolaisaallon, joilla ei Suomessa ole ennalta yhteyksiä tai turvaverkkoja.

Ensimmäisessä aallossa korostuvat omaehtoiset evakuoinnit. On kuitenkin huomattava, että omatoimisesti maasta lähteneet ovat vaikeassa tilanteessa, vaikka heillä onkin ollut valmius itse poistua maasta: perheiden, sukujen ja tuttavapiirien useimmat miespuoliset jäsenet ovat kiinni isänmaansa puolustamisessa, ja läheisten huoli on hyvin suuri.

Maahantuloväyliä ovat Via Baltica -maantieyhteys, Tallinna, Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Turku. Turvapaikanhakija ohjataan poliisiasemalle tai rajavarsion toimintayksikköön, joka edelleen ohjaa asiakkaat vastaanottopalveluiden piiriin. Maahanmuuttovirasto koordinoi vastaanottokeskuksiin majoittumista. Aluksi täytetään niiden kapasiteetti ja valmiussuunnitelmien mukaiset varapaikat. Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta eri tahot, kuten kunnat, järjestöt, yritykset ja muut yhteisöt ryhtyvät tarvittaessa perustamaan väliaikaismajoitusyksiköitä ja lisää vastaanottokeskuksia.

Alkuvaiheessa SPR:n osastot voivat tukea kunnan tai muiden tahojen keskusten perustamistoimia omilla ensihuoltotoimillaan. Jos SPR saa toimeksiannon yksiköiden perustamisesta, SPR:n resurssit ohjataan ensisijaisesti siihen.

SPR ja Vapepa varautuvat avustamaan viranomaisia, käytännössä maahanmuuttovirastoa, laajamittaisessa maahantulossa. Tehtäviin voi kuulua mm. vastaanottokeskusten lisäpaikkojen käyttöönottoimet, evakuointikeskuksen ylläpito, väliaikaismajoitusyksiköiden perustaminen ja materiaalikeräyksen organisointi vaatteita, leluja, mobiilipäätelaitteiden laitureita, huonekaluja yms. varten.

Toistaiseksi ukrainalaisten turvapaikkahakemuksia on Suomessa vastaanotettu vasta muutamia satoja. EU joutuu sopimaan, miten jäsenmaiden kesken vastaanotetaan Puolassa nyt olevat noin 800 000 pakolaista, mikä määrä kasvaa jatkuvasti.

Suuri haaste on mahdollinen Venäjän pyrkimys hybridivaikuttamiseen esimerkiksi luomalla keinotekoisesti turhia pakolaisaaltoja. Lisäksi Venäjän talouden romahtaminen voi aiheuttaa todellisia pakolaisaaltoja. Suomeen ja Baltian maihin kohdistuva aggression uhka on todellinen ja vaatii vakavaa huomiointia.

2. RIIHIMÄKI 21 -paikallisharjoitus (*Juho Aarnio*, Riihimäen paikallistoimikunta/Riihimäen Reserviläiset ry)

Harjoituksen aiheena oli kunnallisen valmiuskeskuksen perustaminen vesikriisissä. Harjoitus oli jatkumo Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:n paikallispuolustusharjoitukselle.

Harjoituksen keskeiset osapuolet olivat Riihimäen kaupunki ja MPK. Kuntayhteistyössä havaittiin, että kaupungin tietämys käytettävissä olevista resursseista oli vaatimatonta. Tämä edellyttää kunnan viranomaisjohtamisen tukemista vapaaehtoisten taholta.

Harjoitus kesti yhden päivän. Sen alkuosa toteutettiin toimintarastein, millä varmistettiin, että jokainen osallistuja saa koulutuksen ja harjoituksen keskeisiin aihepiireihin. Päivän jälkimmäinen osa toteutettiin juonellisenä tilanneharjoituksena.

On tärkeää, että harjoituksen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat kokeneet kouluttajat ja kurssinjohtajat esimerkiksi MPK:n taholta. Tällaista vastuuta kaupungin johtavat viranhaltijat eivät lähtökohtaisesti kykene kantamaan, koska heiltä puuttuu kokemus aihepiiriin.

Kunnat voivat tehdä hedelmällistä yhteistyötä valmiuskeskuskysymyksissä. Nurmijärvi on hyvä esimerkki toimivasta valmiussuunnittelusta. Kunnilla on myös hallussaan valmiuskeskuskäyttöön soveltuvia rakennuksia. Riihimäen harjoituksessa käytössä oli koulukiinteistö, josta oli osoitettavissa tilat kaikkeen tarpeelliseen käyttöön.

On tärkeää, että valmiuskeskuksessa on riittävästi sisäänkäyntejä ruuhkautumisen välttämiseksi. Viranomais- ja vapaaehtoistoimijoiden sisäänkäynnit on syytä erottaa asiakkaiden, kuten potilaiden, evakuoitavien, omaisten ja muiden autettavien käyttämisestä. Sisäänkäyntejä ja niiden käyttöä on valvottava.

Triage-tyyppinen potilaslaajittelu on tarpeen tehdä autettavien vastaanoton yhteydessä. Kii-reettömille autettaville voidaan antaa jonotusnumero ja ohjata heidät odottamaan kirjausta riittävän suureen tilaan, koska kirjauspisteen välittömässä läheisyydessä sellaista ei välttämättä ole. Jo kirjatuille autettaville on hyvä antaa ranneke tms. näkyvä tunnus.

Vapepan evakuointi- yms. lomakkeet palvelevat hyvin myös kunnan viranomaisia, koska kunnalla ei välttämättä ole asiakirjapohjia tällaisiin tilanteisiin. Evakuointitilanteessa kunnan sosiaalitoimen resurssit ovat yleensä riittämättömät ja ne on suunnattava kaikkein akuuteimpiin kriisitilanteisiin, jolloin vapaaehtoisavun tarve korostuu.

On huomioitava, että käytettävissä olevien tilojen rakenteet saattavat haitata viestiliikennettä, kuten PMR-, VHF- ja jopa VIRVE-yhteyksiä. Samoin tavallinen matkapuhelinliikenne saattaa ruuhkautua. Pelastuslaitoksen sähköinen tilanekuvajärjestelmä kuitenkin toimii hyvin. Valmiuskeskuksen sisätiloissa eri toimitilojen välillä toimiva langaton lähiverkko (WLAN eli WiFi) palvelee keskuksen sisäistä viestintää.

SPR:n evakuointiteltilta toimii hyvin.

Tilanteesta ja siihen osallistuvien määrästä riippuen johtopaikalla Vapepa-johtajan apuna tarvitaan 1-2 henkilöä ilman kiinteästi osoitettua tehtävää toimivaksi johdon reserviksi.

Valmiuskeskuksen ja siellä toimivien ja autettavien ihmisten oma turvallisuus on varmistettava mm. järjestyshäiriöiden varalta. Koska kyseessä ei ole yleisö- tai yksityistilaisuus vaan kunnan toiminto, ei voida tukeutua yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 1085/2015 2 ja 3 luvun tarkoittamiin vartiointi- tai järjestyksenvalvojalpalveluihin. Ainoa voimankäyttöön lain nojalla oikeutettu taho on poliisiviranomainen, mutta tarkoitukseen soveltuvaa voimaa voidaan luonnollisesti käyttää hätävarjeluun.

Riihimäen harjoitus osoitti, että yhteistoimintaharjoitus tiivistää huomattavasti viranomais-ten ja vapaaehtoisten välisiä suhteita ja yhteistoimintavalmiutta.

3. Viestintä paikallistoimikunnan sisällä

Viestintä paikallistoimikunnan sisällä tarkoittaa paikallistoimikunnan ja siinä mukana olevien yhdistysten ja paikallisosastojen hälytysryhmien välistä viestintää.

Hämeen piirin alueella eri paikallistoimikunnat käyttävät viestintään toimikunnasta riippuen sähköpostia tai sähköpostiryhmiä, perinteisiä WWW-sivuja, Facebookia, WhatsApp-ryhmiä ja Instagramia sekä näiden erilaisia yhdistelmiä.

Sähköposti on yleisin viestintäkanava, mutta sen haasteena on, miten aktiivisesti paikallistoimikunnan jäsenyhdistykset ja -paikallisosastot jakavat toimikunnan informaatiota edelleen omille jäsenilleen. Käytössä on myös tapa, jolla sähköpostiviestintä suunnataan jokaiselle OHTO-hälytysjärjestelmään rekisteröityneelle vapaaehtoiselle. Tämä on mahdollista toteuttaa myös WhatsAppilla, jonka vahvuus on mahdollisuus käyttää erilaisia ryhmiä, kuten valmiuspäivystäjät, johtoryhmä jne. Instagram on toistaiseksi vain vähän käytetty kanava. Sosiaalisen median viestintäkanavien haasteeksi saattaa joskus nousta tykkäysten hakeminen informaationvälityksen kustannuksella, mutta niiden selkeä vahvuus on mahdollisuus helposti ja nopeasti jakaa muiden aiheeseen liittyvien sisällöntuottajien tarjoamaa informaatiota.

Paikallistoimikunnassa mukana olevien yhdistysten ja paikallisosastojen omat viestintämuodot, kuten WWW-sivut ja sosiaalisen median kanavat ovat keskeisessä osassa Vapepa-toimintaan liittyvän informaation jakamisessa. Eri yhdistysten ja paikallisosastojen aktiivisuus tässä suhteessa vaihtelee suuresti.

Valmiuspäällikkö kokoaa kevään 2022 aikana – Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen niin salliessa – Hämeen piirin paikallistoimikuntien viestinnän kehittämistyöryhmän.

4. Vapepa-toiminnasta oma-aloitteisesti kiinnostuneiden kansalaisten rekrytointi toimintaan

Vapepa-esittelyt jäsenyhdistysten ja paikallisosastojen kokouksissa tai muissa tilaisuuksissa ovat edelleen hyvin toimiviksi osoittautuneita rekrytointikanavia. Tämänkaltaisen yleisen toimijarekrytinnin lisäksi yhä useammin yksittäiset kansalaiset ilmaisevat kiinnostuksensa Vapepa-toimintaa kohtaan.

Paikallistoimikunnan sihteeri tai muu vastuhenkilö voi antaa kiinnostuksensa Vapepa-toimintaa kohtaan ilmaisevalle henkilölle esimerkiksi sähköpostitse tietopaketin Vapepa-toiminnasta ja lisätietoa esimerkiksi tarvittavista etsintä- tai muun toiminnan koulutuksista, valmiuksista ja varusteista.

Uusille potentiaalisille toimijoille voidaan myös pitää lyhyt, noin puolen tunnin pituinen, Teams-esittely erikseen ilmoitettavina ajankohtina.

Toiminnasta kiinnostuneelle pyritään löytämään sellainen jäsenyhdistys tai -paikallisosasto, jonka ydintoiminta vastaa hänen kiinnostuksenkohteitaan ja joka on aktiivinen Vapepa-toiminnassa. Mahdollinen toimintamalli on myös ns. VIVA-tyyppinen yleinen Vapepa-hälytysryhmä, joka ei ole sidoksissa tiettyyn yhdistykseen tai paikallisosastoon.

5. Johtopaikkaperäkärry

Riihimäen paikallistoimikunnassa on ideoitu johtopaikkaperäkärry, joka olisi varustettu johtopaikan tarvitsemalla tärkeimmällä varustuksella ja tarjoaisi resurssit johtopaikan perustamiseen tilanteessa, jossa soveltuvaa kiinteää johtopaikkaa ei ole helposti saatavissa. Kyseeseen tulee esimerkiksi työmaataukotilaksi tarkoitettu peräkärry. Tämän tyyppisiä ratkaisuja on jo käytössä ainakin Lapissa ja Päijät-Hämeessä. Riihimäen lisäksi vastaavaa on ideoitu mm. Tampereen paikallistoimikunnan piirissä.

Kustannusarvio on varustuksesta riippuen 7 000-10 000 euroa. Kärryä tulisi säilyttää asianmukaisissa sisätiloissa, kuten esimerkiksi VPK-toimijan puitteissa. Valmiuden ja saatavuuden näkökulmasta säilytyspaikan tulisi olla riittävän keskeinen todennäköistä toiminta-aluetta ajatellen.

Peräkärryn tulisi olla mahdollisimman runsaasti esillä erilaisissa koulutuksissa ja harjoituksissa, jotta se tulisi kentällä tunnetuksi.

6. Opas paikallistoimikuntien hallinnollisille vastuuhenkilöille

Paikallistoimikuntien vastuuhenkilöt, kuten puheenjohtajat, varapuheenjohtajat ja sihteerit, vaihtuvat verraten harvoin. Perekäyttämisen asioihin vaihtelee. Piirin näkökulmasta yhteinen opas helpottaisi hallinnollisen toiminnan yhdenmukaistamista. Operatiivista toimintaa tällä oppaalla ei ole tarkoitus ohjata, koska sitä varten ovat koulutukset ja harjoitukset.

Oppaan on tarkoitus sisältää seuraavat aihepiirit: Vapepa-verkoston lyhyt historia, Vapepa-verkoston tarkoitus, Vapepa-koordinaatio (SPR, SLPS, SMPS), paikallinen organisoituminen, koulutus, toiminnan turvallisuus, vakuutukset, huomionosoitukset, kulujen kattaminen, raportointi, OHTO-hälytysjärjestelmä, Vapepa-johtajat, valmiuskouluttajat, välineistön hankinta, valmiuspäällikkö, Vapepa-materiaali, huomioliivi ja tunnisteet, valtakunnalliset ohjeistukset. Osa aihepiireistä voidaan kattaa linkittämällä mm. Vapepan valtakunnallisen ekstrasinetin aineistoon, mikä vähentää piiritason päivitystarvetta.

7. Vapepan koulutusuudistus

Koulutusuudistus alkoi vuonna 2018 ja on edelleen käynnissä. Etsinnän ja viestitoiminnan peruskurssit on supistettu 9 tunnin laajuiseksi. Maastojohtaja- eli ryhmänjohtajakurssin si-

sältöä ei ole käytännössä juurikaan muutettu. Joukkueenjohtajatasen kurssia on kentällä toivottu.

Pelastusopistolla Kuopiossa viikonloppuna 8.-10.4.2022 järjestettävän Vapepa-johtajakoulutuksen yhteydessä pidetään erillinen johtopaikkatoimintakoulutus perjantaina 8.4.2022.

Paikallistoimikunnat voivat ja niiden kannattaa havaitsemiensa tarpeiden mukaan järjestää koulutuksia joko koulutustilaisuuksina tai harjoitusten yhteydessä. Näissä koulutuksissa kannattaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntää Vapepan valtakunnallisia koulutusmateriaaleja.

8. Paikallistoimikuntien toiminnan aktivointi

Hämeen piirin paikallistoimikuntien aktiivisuus vaihtelee jonkin verran. Jos toiminta on hii-
punut COVID19-pandemiasta johtuen tai muista syistä, sitä voidaan pyrkiä aktivoimaan
info-, kurssi- ja harjoitustoiminnan avulla, missä piiriltä on saatavissa tukea.

9. Etsinnän hybridikurssi keväällä 2022

Kurssi toteutetaan kahtena teoria- ja yhtenä maastokoulutusiltana. Teoriaillat pidetään
Teams-järjestelmässä maanantaina 16.5. ja 23.5.2022 klo 17.30-21.

Maastokoulutusilta järjestetään 3-4 eri toteutuksena, joista kurssilaisten tulee osallistua va-
lintansa mukaan yhteen. Maastokoulutusillat pidetään Hämeenlinnassa keskiviikkona
1.6.2022 klo 17-21, Mänttä-Vilppulassa tiistaina 7.6.2022 klo 17-21 sekä kahtena erikseen
sovittavana iltana. Teoriakouluttajina toimivat valmiuskouluttajat Tapani Huhtala ja Juhani
Salonsaari. Hämeenlinnan maastokoulutusillan kouluttajana toimii valmiuskouluttaja Martti
Kutilainen.

10. OHTO-hälytysjärjestelmään rekisteröityminen ja tietojen ajantasaisuus

Vapepa-toiminnasta kiinnostunut hakeutuu ensin paikallistoimikunnan jonkun jäösenyhdis-
tyksen tai -paikallisosaston toimintaan tai yleiseen ns. VIVA-tyyppiseen hälytysryhmään ja
suorittaa peruskurssin. Tämän jälkeen hän rekisteröityy peruskurssin yhteydessä saa-
miensa ohjeiden mukaan OHTO-järjestelmään.

Paikallistoimikunnan hälytysryhmien tulee huolehtia OHTO-tietojensa ajantasaisuudesta.
Paikallistoimikunnan on huolehdittava, että OHTO-järjestelmässä ei olisi ilman hälytysryh-
mää olevia henkilöitä, koska hälytykset eivät tällöin tule ko.henkilöille perille.

11. Paikallistoimikunnan toiminnan raportointi

Paikallistoimikuntien järjestämät koulutukset, harjoitukset, infotilaisuudet, kokoukset ja muut tapahtumat tulee raportoida Lyyti-järjestelmän kautta. Vuonna 2022 tämä tapahtuu osoitteessa: https://www.lyyti.fi/reg/Vapepa_tapahtuman_raportointilomake_2022_2281

Operatiivinen toiminta eli hälytykset raportoidaan OHTO-järjestelmän kautta.

12. Koordinaation ja valmiuden kehittämisen ja ylläpitämisen resurssit

Vaikka paikallistoimikunnan POHA-valmiuskorvaussumma olisi pieni, on varoja käytettävissä toimintaan ja hallintoon. Välineistön hankinnan resursointi voi kohdistua valmiutta parantaviin pientarvikkeisiin, kuten salkkuihin, kansioihin, opasteisiin ja toimistotarvikkeisiin kertahankinta-arvoltaan yhteensä 100-300 euroa. Esittelymateriaali, kuten esitteet, banderollit ja painotuotteet hankitaan lähtökohtaisesti valmiuspäällikön kautta keskitetysti.

Kiinteät kulut pyritään minimoimaan, mutta päivystyspuhelimien liittymän kuukausimaksut ovat poikkeus pääsäännöstä.

Merkittävät hankinnat, kuten teltat, peräkärryt ja viestikalusto tehdään lähtökohtaisesti jonkin mukana olevan yhdistyksen tai paikallisosaston hallintaan.

Muistion vakuudeksi Tampereella 5.3.2022

Juuso Hyvärinen
puheenjohtaja, Etelä-Pirkanmaan paikallistoimikunta